

Ruth C. Cohn, 1912 - 2010,
Grondlegster TGI.

Uit: Von der Psychoanalyse
zur themenzentrierten
Interaktion. Eine Workshop-
Gruppe erlebt die Ermordung
John F.Kennedys, Hoofdstuk
10, p.129-133. Stuttgart 1975

Vertaling: Phien Kuiper

Context

Een workshop beleeft **de moord op John F. Kennedy***

Het was zaterdag 23 november, 8 uur 's ochtends. Een vriend reed met mij van Los Angeles naar Santa Monica. De Los Angeles Society for Clinical Psychologists had me uitgenodigd om een weekend-workshop te geven. Als thema had ik gekozen wat me toen het meest interesseerde: de scholing van de emotionele bekwaamheden en vaardigheden van psychotherapeuten'.

Ons hart was zwaar, onze geest vol van het beeld van de jonge man wiens leven geweken was, van zijn land en van hem, wiens hoofd in de schoot van zijn vrouw gevallen was. We voelden dat de levensader van onze wereld was geraakt.

* Ik schreef dit artikel (in het Engels) ongeveer een jaar na de moord op de president en publiceerde het niet. Deze workshop was voor mij aanleiding tot en hulp bij het verder opbouwen van TGI als sociaal werkzame methode.

De wust zijn

Mijn 'innerlijke oog' ging heen en weer van het verschrikkelijke beeld van een voortsnellende auto naar de dreigende atoompluim die de hele wereld omhulde. Zou de volgende president net zo vaardig en geëngageerd zijn als de man die we zojuist verloren hadden? Even bereid om vergissingen en fouten toe te geven en net zo gemotiveerd om ze te corrigeren?

Het leek onzinnig om dit weekend een workshop voor psychotherapeuten te geven. Wie zou er in zo'n situatie naar de conferentieruimte van een hotel komen om over professionele eisen en vaardigheden te praten? Zou iedereen niet liever voor zijn televisie blijven zitten en met vrienden en familie over deze gebeurtenis praten? Ongeveer vijftien mensen hadden zich voor de workshop aangemeld. Zouden ze komen? En als ze kwamen, hoe konden we nu over onszelf en onze verhouding tot onze patiënten spreken? Waren we niet samen met de andere mensen in dit reusachtige land, als in een doodstille woonkamer bijeen?

Mijn gedachten en gevoelens rond deze dood **versmolten met mijn vroegere ervaringen.**

En toch, dacht ik, beleeft ieder deze gebeurtenis op zijn eigen wijze. De schok van de moord op de president was mijn schok: mijn hart, mijn zenuwen, mijn organen spraken mijn persoonlijke taal. Mijn gedachten en gevoelens rond deze dood versmolten met mijn vroegere ervaringen - met verlies, en met politieke herinneringen, zoals bijvoorbeeld aan de Rijksdagbrand. - Was Oswald ook een huurling die een politieke catastrofe teweeg wilde brengen? De collega's die naar de workshop zouden komen zouden bij deze gebeurtenis ook hun heel eigen gedachten, angsten en herinneringen hebben.

Ik moest denken aan patiënten: Robert, die waarschijnlijk nauwelijks door de moord zou worden beroerd, in beslag genomen als hij was door zijn eigen waanvoorstellingen, Rachel, wier angst om vermoord te worden hierdoor alleen nog maar versterkt zou worden, Paul, die misschien wilde dat hij het zelf had gedaan, Sylvia, die de dood van haar vader misschien opnieuw beleven zou. Ieder van ons zou iets voelen, meer of minder diepgaand, misschien ontzet, misschien opgelucht of zelfs met leedvermaak, misschien ambivalent.

En toen schoot me plotseling deze gedachte door het hoofd: dit is precies het goede weekend om een workshop over emotionele vaardigheden te houden, zo is het toch altijd voor ons, therapeuten: ik, mens, psychotherapeut, leef in mijn eigen innerlijke wereld, jij, patiënt, in de jouwe. Mijn gedachten en mijn gevoelens kunnen en moeten niettemin de brug van mij naar jou zijn. Ze zijn de enige weg van eiland naar eiland.

We waren verrast als we ons net zo voelden als de collega's naast ons; we waren even verrast als het anders was.

De moord op Kennedy, en het effect daarvan, leek plotse-ling datgene te symboliseren waaraan we in dit weekend wilden werken: ons steeds meer bewust te worden van onze eigen gevoelens en die van de patiënten, overeenkomsten en verschillen, en ze zo met meer zekerheid in ons therapeutisch werk te kunnen inzetten. Nu stonden we allemaal in de schaduw van dezelfde gebeurtenis – maar niemand van ons wist precies hoe de collega's die beleefden, en niet eens wat die voor onszelf betekende. Dat zou de opgave voor dit weekend zijn: dichterbij de gevoelens van onszelf en die van de andere therapeuten komen.

Toen de auto voor het hotel in Santa Monica stilstond, zei ik tegen mezelf dat mijn overtuiging bevestigd zou worden, mijn overtuiging dat gevoelens – door ze te erkennen, en door oefening – tot meer empathie, intuïtie en tact ontwikkeld konden worden, ook hier, ook als er maar een paar mensen naar deze workshop zouden komen. Ik zou ze aanmoedigen om de gevoelens van dit moment niet te negeren, niet uit te schakelen, maar ze als een bijzondere hulp voor ons werk in te zetten.

Om 9.30 uur was de groep compleet, er ontbrak niemand. Iedereen was 'bijna niet gekomen'. Iedereen had besloten dat hij door wilde gaan, ondanks... (En iemand zei dat hij met collega's wilde zijn die maandag met dezelfde situatie te maken zouden hebben, – en iemand anders zei dat hij liever met vreemde mensen wilde zijn dan met familie.) Ik vroeg ze te zwijgen, 'om na te denken en te voelen wat er van binnen is'.

Ik voelde mijn eigen bestaan in beroering gebracht: de Kennedy-tragedie – de onrust over een persoonlijke relatie en de spanning om een vreemde groep professionals te leiden met een nieuw thema in deze situatie. Een paar minuten later verbrak ik het zware zwijgen met de vraag: 'Hoe voelt het om hier te zijn, in deze groep, op dit moment, nu we onze gevoelens nagaan, nu we hierheen zijn gekomen om onze emotionele vaardigheden als therapeut te scholen – in deze situatie?' En even later vroeg ik daarvan iets te vertellen.

Ik maakte geen aantekeningen. Er was geen geluidsband. Mijn geheugen levert maar weinig details. En toch weet ik dat deze spontane inleiding in de workshop over emotionele vaardigheden, geboren uit een tragisch ogenblik, ons allemaal hielp onze gevoelens wezenlijker te begrijpen. Voor sommigen van ons was het alsof een broer, vader of vriend gedood was, voor anderen was het een vreemde die ze graag beter hadden willen kennen. Herinneringen aan eerder verlies werden uitgewisseld. Er heerste een gevoel van verdoving. We hadden het gevoel alsof de dood om de hoek, of op het dak stond – klaar om op ons te schieten –, en tegelijkertijd geloofden we dat hij ons niet zou vinden, zelfs niet in een open auto die door vijandig land rijdt. Allemaal hadden we een stukje van de ondoordringbare presidentenmantel van de almacht! We identificeerden ons ook met Jackie, of vermeden het juist om ons in haar situatie te verplaatsen: wat zou ik of jij, die ene of die andere patiënt, in haar plaats gevoeld en gedacht hebben? In hoeverre heersten verdoving, moed, schuldgevoelens, opluchting, pijn, toneelspel, angst en hoop in haar?

We waren verrast als we ons net zo voelden als de collega's naast ons; we waren even verrast als het anders was. We probeerden de reacties van de anderen te raden, we vergeleken ze met die van onszelf en zagen verschillen. We beleefden en begrepen elkaar met ons gevoel en verstand, maar we liepen ook vast in elkaar niet begrijpen. Er heerste tolerantie en vriendelijkheid, maar er kwamen ook nieuwe en oude antagonismen tevoorschijn (sommige groepsleden kenden elkaar al jaren). Wat al gemummificeerd was werd weer uitgepakt, en opnieuw begraven. We gaven uiting aan onze veranderende gevoelens over onszelf, de anderen, over Kennedy, over Oswald. We interpreteerden onze interne processen en observaties over en weer.

Eén herinnering staat me duidelijk voor ogen. Een man, therapeut, dertiger, was een van de eerste groepsleden die het woord nam. Hij zei dat hij moest huilen vanaf het moment dat hij van de moord had gehoord. Maar hij kon niet huilen. Wij voelden met hem mee. Veel groepsleden hadden gehuild of wilden huilen. Hij leek voor velen van ons te spreken. We troostten hem en merkten dat we er zelf ook naar verlangden zo getroost te worden. Nu stroomden er tranen over zijn gezicht. We voelden opluchting, warmte, medeleven.

Deze dag kwamen we drie sessies van twee uur bijeen. Tegen het eind van de derde sessie zei een man rustig tegen de treurende therapeut: 'Ik ben Oswald; ik wil je neerschieten'. Hij zei dat dit gevoel plotseling bij hem was opgeweld toen hij naar het voorhoofd van zijn collega keek. 'Ik wil je door je hoofd schieten en dan weggaan'. Iedereen was onthutst, ontzet. Maar er was ook een gevoel van opluchting: velen van ons waren zich bewust van een heimelijke vijandigheid tegenover de therapeut voor wie we zojuist zulke warme gevoelens hadden gehad. Hij had het slachtoffer in ons gesymboliseerd, degene die vernietigd was. En nu doorbrak iemand, met zijn gevoel en de gedachte de moordenaar te zijn, de bewuste identificatie met degene die vermoord is, met degene die lijdt. Dit nu was de moordfantasie, duidelijk en onverhuld, de pure wens te vernietigen wat op onze weg komt: een gezicht dat me niet aanstaat, een stem die me hindert, een uitlating die me tegen de borst stuit - een jonge president die alles heeft wat je je maar wensen kunt: rijkdom, een helder verstand, macht, beroemdheid, een mooie vrouw, kinderen. 'Onze Oswald' ontmaskerde symbolisch het verdrongen deel in onszelf; we schrokken ervoor terug om de afgunst, de haat en de lichamelijke spanning van de moordenaar te voelen. We gingen ons minder vriendelijk, minder verheven, minder zorgzaam en minder zorgvuldig gedragen. We begonnen te denken aan de patiënt die we gewoonlijk negeren of alleen zien als hij goed 'verpakt' is: degene die schreeuwt, om zich heen slaat, moordt. Want die is in onszelf, zoals hij ook op onze divan ligt, op onze stoel zit, en

vanaf de boekhandel in Dallas, Texas, naar beneden spiedt, en vanuit de ramen in Los Angeles, in New York, mijn huis en het jouwe...

Het liep tegen het einde van de laatste sessie zaterdag. We voelden, allemaal op een andere manier, opvlammende of diepe haat tegen de ene of de andere man of tegen andere groepsleden. De eendracht was verstoord. Het werd duidelijk voor ons dat we ons met ons liefderijke deel geïdentificeerd hadden met elkaar en met de Kennedy-tragedie. We haatten de moordenaar in ons zozeer dat we ons baadden in de tragedie, in medelijden, angst, schuldgevoelens, hoop - en de deur gesloten hielden voor onze eigen frustratie, voor onze afgunst en geweld. Zo stierf Kennedy. Zo werden wij slachtoffer. We wilden liever kleinzielig blijven, emotioneel niet toegerust om om te gaan met de vernietigende krachten om ons heen, dan gewelddadige haatgevoelens in onszelf te verdragen. Het grootste gevaar in ons, in de wereld, is gelegen in de ontkenning van het bestaan van de moordenaar in ons. De 'moordenaar'-therapeut kwam de volgende dag niet terug. Verder was iedereen er. Hij was verhinderd 'vanwege familieomstandigheden'. Voor ons had dit een symbolische betekenis: we waren niet in staat geweest onze destructieve krachten te integreren. Midden in onze ervaringen, onthullingen en pogingen om te begrijpen kwam er een volgende schok: Ruby had Oswald neergeschoten. De samenleving, - en wij zelf -, had de agressor niet beschermd (of was de beschermende macht, de politie, ook zelf verwickeld in de moord?). Zouden wij nu zelf als therapeuten een beetje vaardiger worden om haat en vernietiging in onszelf, onze patiënten, onze sociale wereld waar te nemen, te begrijpen, te assimileren en menselijker te beheersen?

Het grootste gevaar in ons,
in de wereld, is gelegen in de
**ontkenning van het bestaan
van de moordenaar in ons.**

